

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

==== Izpitna pola 1 ====

Obča zgodovina

Četrtek, 8. junij 2017 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalinvo pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.
Izpiti poli je priložena barvna priloga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpisite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec).

Izpiti pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalinvim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte v **izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

M 1 7 1 5 1 1 1 1 0 2

3/20

V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Od mestnih držav do prvih imperijev

1. Od 4. tisočletja pr. Kr. so se na območju rodovitnega polmeseca razvijale prve civilizacije.

Na črte pred kraji v levem stolpcu dopišite ustrezno črko iz desnega stolca.

____ Memfis	A Mezopotamija
____ Tebe	B Egipt
____ Ninive	
____ Ur	

(2 točki)

2. Družba prvih civilizacij je že bila razslojena, v ospredju so bili vladarji s svojimi družinami.

Bil sem kakor bog sonca Ra,
kadar ob jutru vzhaja,
in moji žarki so sežigali ude sovražnikov.

(Vir: Vandenberg, P., 1978: Ramzes Veliki, str. 9. DZS. Ljubljana)

- 2.1. Katere oblasti je združeval vladar?
- 2.2. S pomočjo zgornjega besedila pojasnite, kakšen odnos so imeli podaniki do egipčanskega vladarja.

(2 točki)

3. Vladavino babilonske države je zaznamoval vladar Hamurabi.

Če sin udari svojega očeta, potem se mu odreže roka.
Če državljan izlije oko sinu državljanu, potem se njemu izlije oko;
če polomi kosti državljanu, potem se polomijo kosti tudi njemu.

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2000: Zgodovina 1: učbenik za 1. letnik gimnazije, str. 60. DZS. Ljubljana)

- 3.1. Kateremu obdobju babilonske države je vladal?
- 3.2. S pomočjo slike 1 navedite, s čim je v državi uredil družbene odnose.
- 3.3. Glede na zgornje besedilo pojasnite talionsko načelo.

(3 točke)

Slika 1

(Vir: <http://www.znanje.org>.
Pridobljeno: 16. 1. 2016.)

M 1 7 1 5 1 1 1 1 0 5

4. Ob koncu 2. tisočletja pr. Kr. so grška plemena naselila prostor današnje Grčije. Pri reševanju si pomagajte s sliko 1 v barvni prilogi.
 - 4.1. Naštejte imena grških plemen, ki so naselila grški prostor.
 - 4.2. Katero pleme je naselilo jug Peloponeza, otočje Sporadov in jugozahodne Male Azije?
 - 4.3. Utemeljite, zakaj je čas po zatonu mikensko-minojske kulture imenovan kot temno obdobje.

(3 točke)

5. V antični Grčiji so se oblikovale številne polis.
 - 5.1. Pojasnite razloge za nastanek velikega števila polis.
 - 5.2. S pomočjo slike 2 opišite pomen akropole za polis.

(3 točke)

Slika 2

(Vir: <https://www.studyblue.com>. Pridobljeno: 28. 12. 2015.)

6. Atene in Sparta sta bili med najpomembnejšimi polis v klasični dobi Grčije. Izberite eno izmed polis ter s pomočjo enega od spodnjih besedil in slike 1 v barvni prilogi odgovorite na vprašanja.

V polis, v katerih demokratična ureditev temelji na zakonu, demagogov ni /.../ Ljudstvo namreč postaja samovladar, en posameznik, sestavljen iz mnogih; množica ima namreč vrhovno oblast, a ne vsak posamezno, ampak vsi družno.

(Vir: prevod Igličar, A., 2010: Aristotel, Politika, str. 372. Založba GV. Ljubljana)

Lakedaimonci priznavajo svojima kraljema tele častne pravice: dvoje duhovništev, Zeusa Lakonca in Zeusa Uraniča. Vojskovati se smeta po svoji volji s katero koli deželo in noben Špartanec jima tega ne more braniti, če noče, da bi bil izobčen. /.../

(Vir: Kos, M., Gestrin, F., in Melik, V., 1982: Zgodovinska čitanka za šesti razred, str. 14. DZS. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano polis.

A ATENE B SPARTA

- 6.1. Navedite ime pokrajine, v kateri leži polis.
- 6.2. Kako je bila država gospodarsko usmerjena?
- 6.3. Kakšna politična ureditev je bila uveljavljena v polis v klasični dobi (5. stoletje pr. Kr.)?
- 6.4. Opишite vlogo polis v grško-perzijskih vojnah.

(4 točke)

7. Zlato dobo Aten je zaznamoval politik in strateg Periklej, ki je dobil vzdevek »Čebulja glava«. S pomočjo spodnjega besedila odgovorite na vprašanji.

Kar zadeva telesno postavo, je bil v splošnem normalno razvit, le glavo je imel čez mero dolgo. Zato nosijo do malega vsi njegovi kipi šlem: očividno ga umetniki niso hoteli izpostavljati zasmehu. /.../

Bil je tudi bogat in potomec plemenite rodbine, poleg tega pa je imel zelo vplivne prijatelje: zato ni čudno, da ga je obhajal strah pred izgonom po črepnem sodu.

(Vir: prevod Sovre, A., 1959: Plutarh, Življenje velikih Grkov, str. 157. DZS. Ljubljana)

- 7.1. Zakaj so Perikleja umetniki upodabljali v vojaški opravi s čelado na glavi?
- 7.2. Kakšne posledice bi ga doletele, če bi v črepinjski sodbi dobil največ glasov?

(2 točki)

8. Vojaški vzpon Makedonije se je začel s Filipom II. Njegovo delo je nadaljeval njegov sin Aleksander, ki si je podredil celotno perzijsko državo.

- 8.1. Zakaj se je Aleksander ob reki Ind obrnil proti domu?
- 8.2. Po čem je bil znan Muzejon v egiptovskem mestu Aleksandrija?

(2 točki)

Slika 3

(Vir: <http://citajme.com/povijest-knjiznica/>. Pridobljeno: 6. 1. 2016.)

9. Pojasnite pojma, povezana z obdobjem po Aleksandru Makedonskem.

DIADOHI

HELENIZEM

V sivo polje ne pišite.

(2 točki)

10. O zgodnjem obdobju Rima je malo zanesljivih virov, njegova zgodovina je povezani z miti. S pomočjo slike 2 v barvni prilogi pojasnite, zakaj je ustanovitev Rima povezana s Trojo.

(1 točka)

11. Neposreden vpliv na razvoj rimske kulture, družbe in države so imeli Etruščani.

Slika 4

(Vir: <http://www.mygladiators.com>. Pridobljeno: 28. 12. 2015.)

Slika 5

(Vir: <http://www.thinctanc.co.uk>. Pridobljeno: 28. 12. 2015.)

- 11.1. Glede na slike 4 in 5 navedite, v čem je viden etruščanski vpliv.

- 11.2. Pojasnite, kaj je simboliziral etruščanski fasces, ki so ga za svoj simbol prevzeli tudi italijanski fašisti.

(2 točki)

12. Rimljani so se že v obdobju republike usmerili v osvajanje sredozemskega prostora. Pri reševanju si pomagajte s sliko 3 v barvni prilogi.
 - 12.1. Katera velesila je na tem območju ogrožala Rimljane v 3. in 2. stol. pr. Kr.?
 - 12.2. Navedite province, ki so jih Rimljani osnovali v severni Afriki.
 - 12.3. Zakaj je bila severna Afrika za Rimljane izrednega pomena?

(3 točke)

13. Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Prvi zapisani rimske zakoni so nastali v obdobju poznegra rimskega cesarstva.
- B Prve zapisane rimske zakone so razstavili na rimskem forumu.
- C Z zapisanimi zakoni so onemogočili samovoljno ravnanje plebejcev.
- D Rimska zakonodaja je bila vključena tudi v Justinijanov zakonik.
- E Rimske zakone so zapisali na dvanajst bronastih tabel.
- F Rimska zakonodaja je temeljila na babilonski zakonodaji.

(3 točke)

14. Po obračunih med člani prvega triumvirata je stopil v ospredje Gaj Julij Cezar. S pomočjo spodnjega besedila odgovorite na vprašanji.

Po vrnitvi iz Afrike v Rim je hotel Cezar ljudstvu predvsem predočiti veličino svojih uspehov. /.../ Nato je slavil štiri triumfe hkrati: nad Galijo, Egiptom, Pontom in Afriko. /.../ Ko je bilo triumfalnih slovesnosti konec, je Cezar delil med vojake velikanske nagrade ter si pridobival ljudstvo z gostijami in igrami. /.../ Po gledaliških igrah je bilo ljudsko štetje. /.../ Vojakom je omogočil naselitev v kolonijah. Najznamenitejši med njimi sta bili Kartago in Korint. /.../

(Vir: prevod Sovre, A., 1956: Plutarh, Življenje velikih Rimljjanov, str. 82–86. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 14.1. S kakšnimi ukrepi si je Cezar pridobival naklonjenost med vojaki in ljudstvom?
- 14.2. Zakaj je izvedel reformo koledarja?

(2 točki)

15. Gaj Oktavijan je po bitki pri Akciju postal edini vladar velikega rimskega imperija. S pomočjo spodnjega besedila odgovorite na vprašanji.

Potem ko sem pogasil požar državljske vojne, sem na enodušno željo vseh prevzel vso oblast, a sem državo in svoje uradne posesti predal na voljo senatu in rimskemu narodu.

(Vir: Cunliffe, B., 1982: Rimljani, str. 106 in 108. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 15.1. Zakaj je Oktavijan prejel naziv Avgustus?

- 15.2. Razložite, zakaj pravimo, da se je z Oktavijanom začelo obdobje rimskega miru – pax romana.

(2 točki)

16. Rimsko cesarstvo se je že zgodaj srečalo z vpadi germanskih ljudstev. Pri reševanju si pomagajte s sliko 3 v barvni prilogi.
- 16.1. Pod katerim rimskim vladarjem je imela rimska država največji obseg?
- 16.2. Pojasnite, kako so germanski vpadi vplivali na načrtovanje rimske obrambe na severu imperija.

(2 točki)

17. S cesarjem Dioklecijanom in pozneje Teodozijem so rimske državo razdelili na vzhodno in zahodno polovico, ki sta obstali različno dolgo.

Tako je ob začetku zadnje četrtnine stoletja, ko je prišlo do zloma, od države le še malo ostalo. Sicer so še vedno imenovali cesarje – ko pa je bil 476 odstavljen Romulus Augustulus, je German Odoaker, ki ga je odstranil, cesarju Vzhoda sporočil, da novo imenovanje ni potrebno, on sam da bo skrbel za ostanke zahodnega dela države. S tem je 1200 let po tradicionalnem ustanovnem datumu Rim kot država prenehal obstajati.

(Vir: Cunliffe, B., 1982: Rimljani, str. 312. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 17.1. Zakaj so rimske državo razdelili na dve polovici?
- 17.2. S pomočjo zgornjega besedila navedite, na kateri dogodek je v zgodovinopisu vezan mejnik med starim in srednjim vekom.

(2 točki)

Različni modeli vladanja

18. Premiki ljudstev so se zgodili tudi zaradi iskanja novih obdelovalnih površin. S pomočjo spodnjega besedila odgovorite na vprašanji.

Včasih so zaraščeno zemljo prej trebili grmičevja ali nizkega gozda, ki so ga pred okopavanjem in setvijo požgali. /.../ S pepelom »pognojena« zemlja je bila bolj rodovitna od preprosto okopane. Po nekaj letih, v katerih so jo vnovič prekopali in posejali, pa se je zemlja izčrpala in je le še slabo obrodila. Ljudje so jo še kako leto ali dve uporabljali za pašnik.

(Vir: Mihelič, D., 1997: Polje, kdo bo tebe ljubil, str. 10. Založba Mladika. Ljubljana)

- 18.1. Kako imenujemo v besedilu opisano poljedelstvo?
- 18.2. Zakaj so s takim načinom poljedelstva morali iskati nove obdelovalne površine?

(2 točki)

19. V zgodnjem srednjem veku sta na ruševinah rimske države zrasli dve novi državi, država Bizanc, ki je doživel svoj višek v 6. stoletju, in država Frankov, ki je doživljala razcvet konec 8. stoletja. Izberite državo ter s pomočjo slike 4 ali 5 v barvni prilogi in enega od spodnjih besedil odgovorite na vprašanja.

V svoj grad pri Aachnu je vabil učenjake iz vseh delov svojega kraljestva in tudi iz tujine. Da bi dvignil omiko v celotnem kraljestvu, razvijal opravljanje verskih obredov in izboljšal možnosti za izobrazbo, zlasti duhovščine, je ustavljal samostanske in cerkvene šole. /.../

Toda papeži so držali s Franki. /.../ Leta 799 je papež Leon III. ušel pred svojimi sovražniki na Karlov dvor. Karlu se je posrečilo, da ga je srečno vrnil v Rim. Naslednje leto se je še sam napotil tja; sprejet je bil z bliščem in častmi. Med božičnimi prazniki je bil okronan za cesarja.

(Vir: Floyd, E., in Hindley, G., 1988: Kdo je ustvarjal zgodovino, str. 47. Delavska enotnost. Ljubljana)

Še dvesto let po koncu zahodnega cesarstva je bizantinska država obdržala rimske institucije, na dvoru pa so uporabljali latinski jezik. Čeprav ga je nato nadomestila grščina in je postal upravni sistem manj centraliziran, so v vzhodnem Rimu sestavili oba velika spomenika rimskega prava, Teodozijev in Justinijanov kodeks. Vzhod je ohranil in prepustil modernemu svetu velik del dediščine antičnega sveta.

(Vir: Atlas svetovne zgodovine, str. 88. Cankarjeva založba in DZS. Ljubljana, 1989)

Obkrožite črko pred izbrano državo.

A BIZANTINSKA DRŽAVA

B FRANKOVSKA DRŽAVA

Navedite ime vladarja in najpomembnejše središče, iz katerega je vladal; razložite, na katera ozemlja je širil svojo državo; na koga se je pri vladanju opiral; opišite njegove reforme na kulturnem področju; v kakšnih odnosih je bil s Cerkvio.

(5 točk)

20. Pirenejski polotok je v začetku 8. stoletja prišel pod okrilje Arabcev. Pri reševanju si pomagajte s sliko 6 v barvni prilogi.
- 20.1. Kaj je rekonkvista?
- 20.2. Navedite ime dela Pirenejskega polotoka, ki so ga držali Arabci v svojih rokah do leta 1492.

(2 točki)

21. Moč papežev se je od zgodnjega srednjega veka vse bolj krepila, kar je bilo vidno tudi po končanem boju za investituro.

Papeži in vladarji so se namreč ves čas spopadali glede pravice do imenovanja škofov in vpliva na cerkvene zadeve. Ko se je Henrik Četrти, nemški kralj in že določen za vladarja Svetega rimskega cesarstva, sporekel z velikim reformatorjem papežem Gregorjem Sedmim, ga je papež odstavil in izobčil. Henrik je leta 1084 zavzel Rim in Gregor je moral v pregnanstvo, Henrik pa se je dal kronati pri svetem Petru prelatu, ki ga je sam izbral, protipapežu, kakor pravimo samosvojim papežem.

(Vir: McDowell, B., 1991: Vatikan, str. 33. DZS. Ljubljana)

- 21.1. Ob pomoči zgornjega besedila pojasnite pojmom investitura.
- 21.2. Razložite, zakaj je izbruhnil spor med Gregorjem VII. in Henrikom IV.

(2 točki)

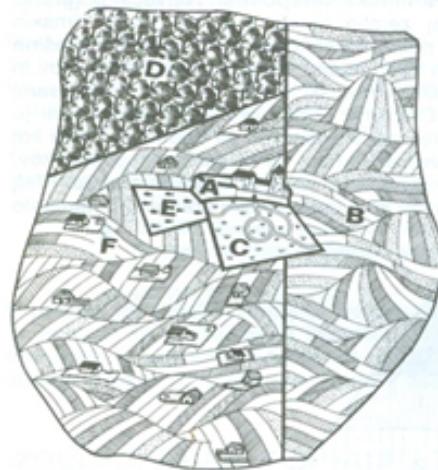

22. V srednjeveški Evropi je bila zemlja prevladujoči vir preživetja in bogastva, zemljische posesti pa so bile organizirane v zaključene gospodarske, upravne in sodne enote. Zemljiska posest se je delila na dominikalno (na sliki 6 označeno s črkami A, B, C, E), rustikalno (F) in srenjsko (D).

22.1. Ob pomoči slike 6 opišite razliko med dominikalno in rustikalno zemljo.

22.2. Pojasnite pojmom srenjska zemlja.

(2 točki)

Slika 6

(Vir: Kremenšek, M., 1995: Zgodovina 1, str. 160. DZS. Ljubljana)

23. Podložnikove obveznosti so najprej zapisovali v poliptihih, pozneje v urbarjih.

Z uveljavljanjem tržnega gospodarstva so si mogla gospodstva oskrbeti na trgih boljše proizvode, kot so jih izdelovali njihovi tlačani. S točno fiksirano denarno rento so si gospodstva obetala večji dobiček zlasti na račun tlake, ki spričo slabotne delovne vneme tlačanov ni bila posebno učinkovita. /.../ Odpadlo je zamudno pobiranje, ki ga je bilo treba stalno nadzirati, odveč je bila skrb za potrebne prostore, ni se bilo več batiti, da bi se blago pokvarilo.

(Vir: Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev, Zgodovina agrarnih panog, II. zvezek, str. 255. DZS. Ljubljana, 1980)

23.1. Glede na zgornje besedilo navedite podložnikove obveznosti do fevdalca.

23.2. Zakaj so od podložnikov z uveljavljanjem tržnega gospodarstva zahtevali t.i. denarno rento?

(2 točki)

24. Sočasno z utrditvijo fevdalizma se je v Evropi oblikovala stanovska družba. Preberite spodnje besedilo in na črte za razlago dopišite družbene skupine, ki pripadajo določenemu stanu.

Trojna je torej hiša božja, o kateri verujemo, da je ena: tu spodaj eni molijo, drugi se vojskujejo, tretji delajo; vsi trije so celota in ne prenesejo ločitve; tako da na službi enega počivajo dela drugih dveh in vsi po vrsti pomagajo vsem.

(Vir: Duby, G., 1985: Trije redi ali imaginarij fevdalizma, str. 19. Studia humanitatis. Ljubljana)

»eni molijo«: _____

»drugi se vojskujejo«: _____

»tretji delajo«: _____

(2 točki)

25. Na črte pred opisom pripišite navedenim dogodkom ustrezeno letnico: 776 pr. Kr., 800, 962, 27 pr. Kr., 2200 pr. Kr., 395.

_____ prve olimpijske igre v antični Grčiji

_____ razvoj prve visoke kulture na Kreti

_____ Karel Veliki okronan za cesarja Frankov in Langobardov

_____ dokončna delitev rimskega cesarstva

_____ Gaj Oktavijan prevzame oblast v Rimu

_____ Oton I. okronan za nemškega cesarja

(3 točke)

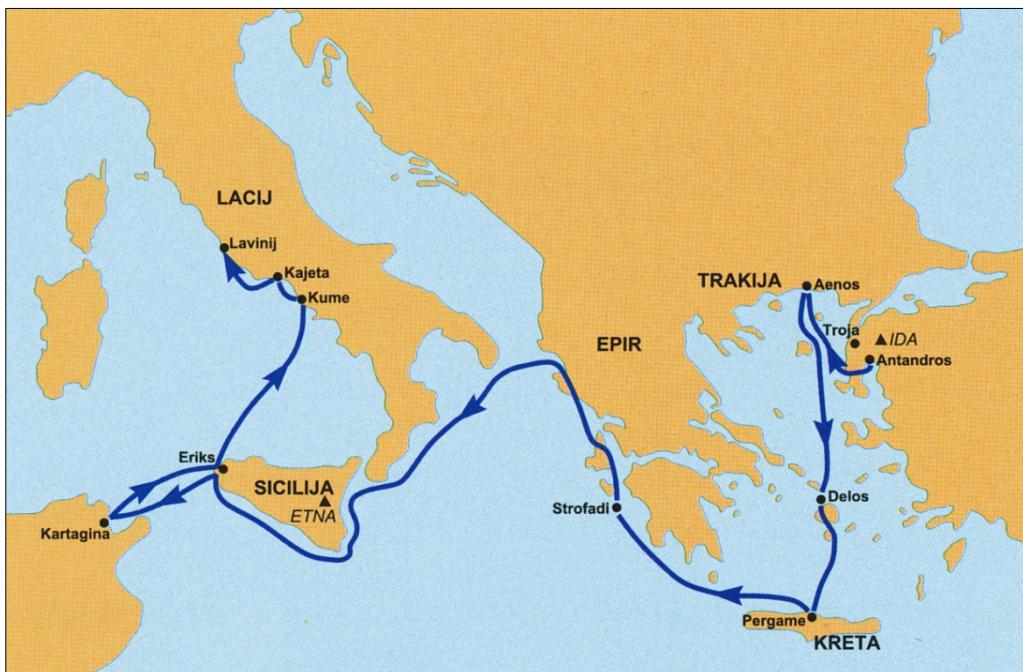
V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

Slika 1: Poselitev Grčije po letu 1200 pr. n. š.

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 12. Modrijan. Ljubljana, 1999)

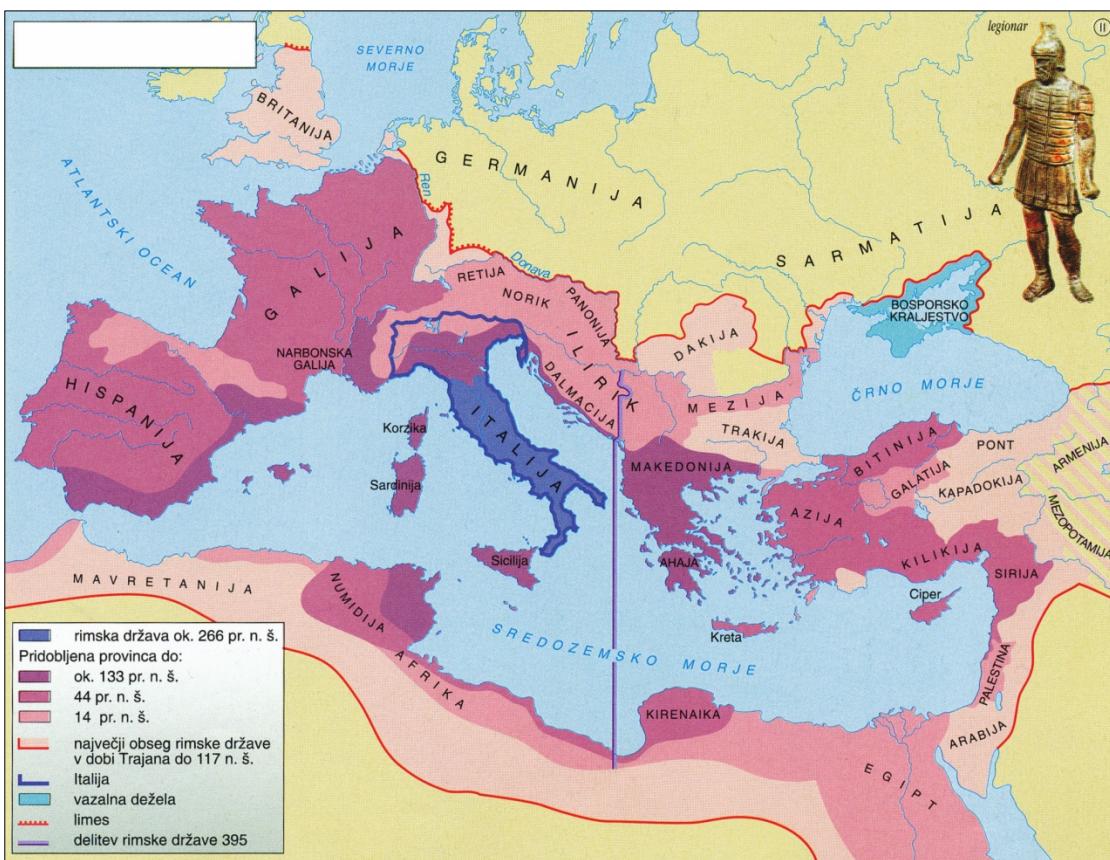

Slika 2: Enejeva pot

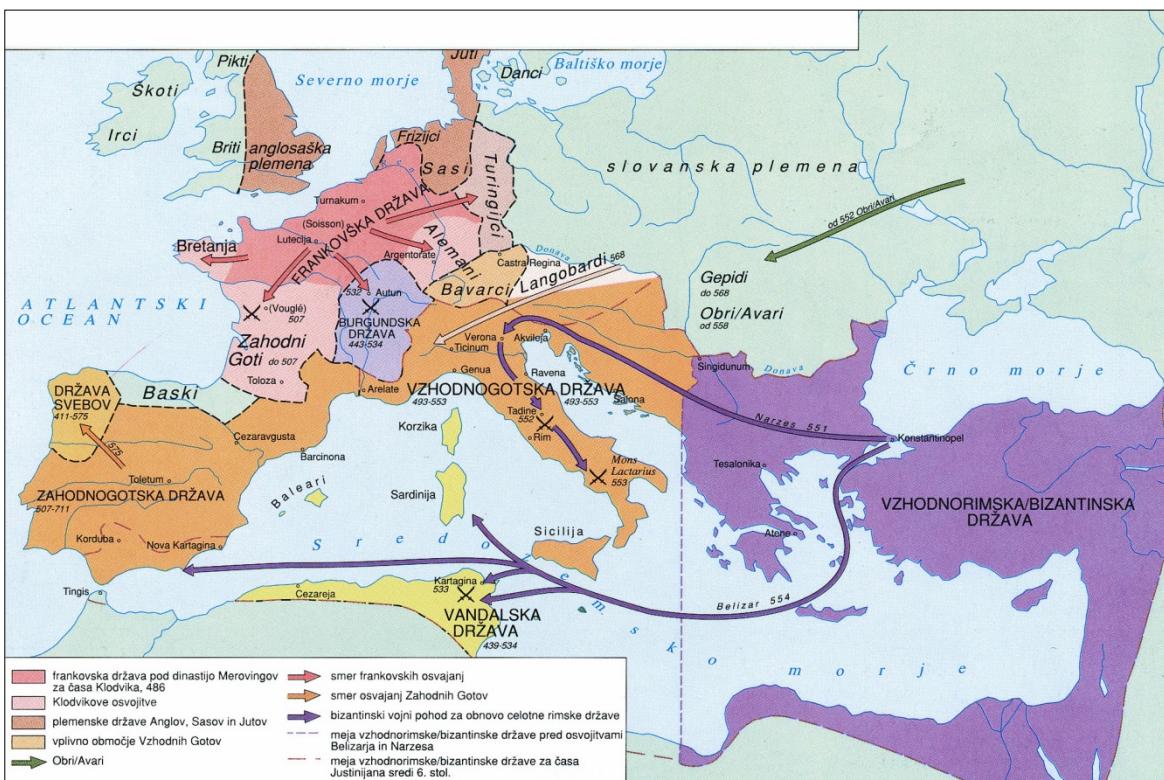
(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2009: Zgodovina 1: učbenik za 1. letnik gimnazije, str. 109. DZS. Ljubljana)

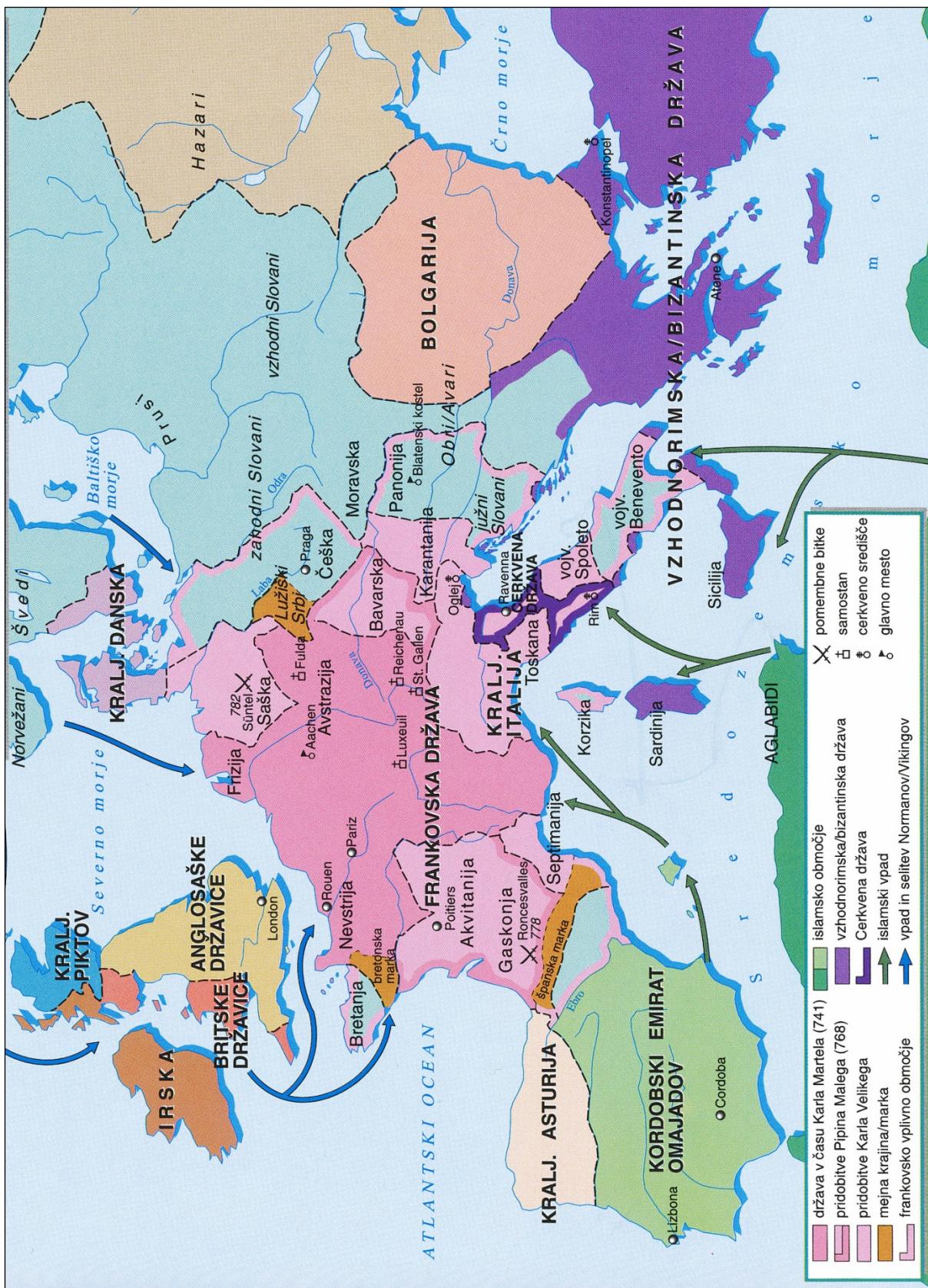

M 1 7 1 5 1 1 1 1 1 8

Slika 3: Širjenje Rimske države

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 17. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 5: Evropa v času Karla Velikega

(Vir: Zgodovinski atlas za osnovno šolo, str. 13. DZS. Ljubljana, 1999)

Slika 6: Zemljevid Pirenejskega polotoka

(Vir: Atlas svetovne zgodovine, str. 124. Cankarjeva založba in DZS. Ljubljana, 1989)